

SAK 35/19 VIDAREFØRING/UTVIKLING UNGT ENTREPENØRSKAP HALLINGDAL

Saksopplysing

”Entreprenørskap i utdanninga i Hallingdal” har vore eit prosjekt i Hallingdal frå skuleåret 2006/2007, og det er løyvd midlar t.o.m. skuleåret 2018/2019, ([Sak 18/16](#)). Det har vore gjennomført ein prosess for å vurdere vidareføring Ungt Entreprenørskap Hallingdal og event. utvide tilbodet til også å gjelde vidaregåande skule. I sak 25/19 «Vidareføring/utvikling Ungt Entreprenørskap Hallingdal» vart det gjort slikt vedtak:

«Dagleg leiar utarbeidar sak til neste møte i Regionrådet med utgangspunkt å finne løysingar for vidareføring av Ungt Entreprenørskap i Hallingdal, der det også blir vurdert korleis Ungt Entreprenørskap i Hallingdal kan utvidast til også å gjelde vidaregåande skule.»

[UE Buskerud](#) har saman med partnarskapsavtala mellom Buskerud fylkeskommune og Regionrådet for Hallingdal finansiert ei 40% stilling, der Erna Viken Holvik er tilsett som prosjektleiar. Hallingdal har som einaste region i Buskerud vore tilgodesett med ein 20% ressurs frå Ungt Entreprenørskap Buskerud. Åleg kostand siste åra har vore kr. 480.000, der finansiering har vore likt fordelt mellom partnarskapsavtala og UE Buskerud.

Entreprenørskapsutdanning har sidan 2004 vore eit satsingsområde i norsk utdanningspolitikk, og i handlingsprogram som fleire departement står bak. Ungt Entreprenørskap blir framheva som ein viktig aktør i arbeidet med å nå planen sine mål. Det er og tverrpolitisk semje om å satse på entreprenørskap i utdanninga i Norge - på alle utdanningsnivå. Og som det står i Granavolden-plattformen: «Styrke Ungt Entreprenørskap som en viktig arena for samarbeid med arbeidslivet.»

I denne samanheng kan det vera på sin plass å sitere fra Kommunal- og Regionaldepartementet si grunngjeving for satsing på Ungt Entreprenørskap.

”Entreprenørskap er viktig for å utnytte ressursene til folk, skape attraktive arbeidsplasser der folk bor og øke verdiskapningen. Departementet legger særlig vekt på å stimulere til entreprenørskap blant unge og ser på entreprenørskap i utdanningen som en hovedstrategi for dette. UEs arbeid er viktig for å styrke entreprenørskapskulturen i hele landet. Ved å aktivisere barn og unge i lokalsamfunnet bygges lokal identitet og engasjement. UE skal bidra til regional utvikling ved å gjøre barn og unge kjent med lokalt arbeids- og næringsliv og muligheter i eget lokalmiljø og ved å skape interesse for selv å etablere arbeidsplasser eller finne arbeidsmuligheter i eget distrikt etter endt utdanning. Entreprenørskap i utdanningen skal derfor gjennomføres i hele landet og tilpasses lokale og regionale utfordringer, hvor eksisterende arbeidsplasser tas i bruk som læringsarenaer. Det er et mål at elever og studenter får et godt undervisningstilbud uavhengig av hvor de bor i landet.”

Nasjonale styresmakter vurderer UE sitt arbeid først og fremst som langsiglig regionalutvikling og næringsutvikling - med utdanningssystemet som arena for dette arbeidet.

Tiltaket er og i tråd med Strategisk plan for Hallingdal i forhold til både rekruttering og bulyst.

I Hallingdal har Ungt Entreprenørskap vore eit tilbod til grunnskula. Vedlagt presentasjon (vedlegg 1) «Ungt entreprenørskap – grunnskule Hallingdal» gjev eit godt inntrykk av UE i Hallingdal i forhold til aktivitetar og aktivitetsnivå i forhold til resten av Buskerud.

I veke 24 vart det som ein pilot gjennomført entreprenørskapsveke ved Gol vgs, sjå vedlegg 2 og 3. Ut få attendemeldingar frå dei som var ansvarleg for gjennomføring, UE Buskerud, Gol vgs og Hallingdal Næringshage, var forsøket vurdert som svært vellykka. Elevar og lærarar har gjeve

positive attendemeldingar og dei som deltok frå næringsliv og verkemiddelapparat som rettleiarar og jury har utdelt gjeve positive attendemeldingar.

Det er no ynskjeleg å utvide tilbodet Ungt Entreprenørskap i Hallingdal til også å gjelde for elevar i vidaregåande skule, med tilbod i forhold til [Ungdomsbedrift \(UB\)](#).

Innspel frå Ungt Entreprenørskap Norge til Lied-utvalet (utval om vidaregåande opplæring) dat. 13.2.2019 (vedlegg 4) gjev ei god framstilling i forhold til satsing på ungdomsbedrift.

Med bakgrunn i vurderingar gjort i samarbeid med Ungt Entreprenørskap Buskerud er det vurdert at stillinga i Hallingdal må utvidast frå 40 til 60% for at tilbodet skal gjelde både grunnskule og vidaregåande skule. Årleg kostand er rekna til kr. 700.000. UE Buskerud har eit klart ynskje om å halde fram det gode arbeidet i Hallingdal, i samarbeid med kommunane og Regionrådet, fyrst og fremst ut frå at tiltaket blir sett på som svært vellykka i Hallingdal, og det er signalisert ei kostnadsdeling der UE Buskerud kan gå inn med kr. 300.000 pr. år.

Vurdering

Ungdommen er den viktigaste ressursen i det framtidige Hallingdal. Me treng ungdom som kan og vil omstille og nyskapa ut frå eigen kompetanse og ut frå lokale ressursar og behov.

Ambisjonen må vera å fremme kompetanse, samarbeid og skaparglede gjennom heile utdanningsløpet. Entreprenørskap kan vera eit stikkord og det er viktig å tenke progresjon, der elevar kan få høve til å arbeide med entreprenørskap på ulike trinn i utdanningsløpet. Ei utviding av tilbodet i Hallingdal til også gjelde vidaregåande skule synest det å vera grunnlag for og det er eit ynskje frå Ungt Entreprenørskap Buskerud.

Det kan vera vanskeleg å måle effektar av til tak som Ungt Entreprenørskap. I 2011 [evaluerte Nordlandsforskning og Kunnskapsparken i Bodø](#) staten sitt tilskot til Ungt Entreprenørskap.

Evalueringa syner ein solid organisasjon som med relativt få tilsette når ut til svært mange elevar og studentar. Evalueringa syner at Ungt Entreprenørskap tilbyr ei stor mengde program med høg kvalitet. Organisasjonen er slank og veldrive i høve til storleiken på tilskotet og talet på elevar organisasjonen når.

Dagens løysing med Erna Viken Holvik som leiar og primus motor i Hallingdal og samstundes rådgjevar ved Geilo barne- og ungdomsskole har fungert svært godt. Erna Viken Holvik har signalisert at på eit tidspunkt vil ho pensjonere seg og det må finnast ein erstattar.

Modellen for Hallingdal har synt seg å vera ei føremålstenleg organisering, med tilsett prosjektleiar i Hallingdal. Etter dagleg leiar sitt syn er det liten tvil om at ”Entreprenørskap i utdanninga i Hallingdal” er eit godt tiltak som er positivt motteke i skulane. Det er skapt stort engasjement og aktivitetane som skjer i Hallingdal blir lagt merke til også på nasjonalt hold i Ungt Entreprenørskap.

Men spørsmålet no er korleis Ungt Entreprenørskap i Hallingdal kan førast vidare. Det spørsmål om omfang, organisering og finansiering. Det synest fornuftig å utvide tilbodet til også å gjeld vidaregåande skule, noko som krev ei utviding av stilling. Ei 60% stilling som skal serve både grunnskule og vidaregåande skule er ikkje all verden, men er vurdert som tilfredsstillande, ut frå erfaringar i Hallingdal, m.a. i forhold til samarbeid og engasjement.

Når det gjeld finansiering bør det etablerast meir permanente løysingar enn det som har vore til no, med tre-årige prosjektperiodar. Delvis finansiering frå Hallingdal med bruk av partnarskapsmidlar er ikkje lenger ei langsiktig ordning. Buskerud fylkeskommune er allereie inne med tilskot til Ungt Entreprenørskap Buskerud. Ut frå signal frå UE Buskerud bør det sikrast ei årleg finansiering frå Hallingdal på kr. 400.000.

Det står at ein rest partnarskapsmidlar som kan nyttast for skuleåret 2019/2020, men for skuleåret 2020/2021 og vidare må kommunane ta eit større ansvar for å få ei varig og sikker ordning. Det bør og arbeidast for å finne løysingar med ein «hovudsponsor» som yter årleg bidrag.

Når det gjeld framtidig organisering vil avdelingskontor Hallingdal vera ein del av Ungt Entreprenørskap Viken. Det har synt som ein fordel å ha sterkt tilknyting til eit skulefagleg miljø. Det kan vera fleire måtar å løyse den lokale kontorlokaliseringa på, noko som kan vera naturleg å avklare i samband skifte av leiar i Hallingdal og som fyrst og fremst vil vera UE Buskerud sitt ansvar.

Forslag til vedtak

1. Regionrådet for Hallingdal vurdera Ungt Entreprenørskap i Hallingdal som ei svært godt tiltak som bør vidareførast som ei permanent ordning, der ordninga også blir utvida til å gjelde vidaregåande skule.
2. Av ei total kostnadsramme på kr 700.000 pr. år er det ein føresetnad at UE Buskerud dekkjer kr. 300.000.
3. Regionrådet for Hallingdal rår til at det blir løyvd eit tilskot på kr. 300.000 til Ungt Entreprenørskap i Hallingdal, for skuleåret 2019/2020.
Tilskotet blir finansiert av attståande midlar partnarskapsavtala med Buskerud fylkeskommune.
4. Regionrådet for Hallingdal oppmodar kommunane i Hallingdal til å vera med på finansiering av Ungt Entreprenørskap i Hallingdal med eit samla årleg tilskot på kr. 300.000, gjeldande frå skuleåret 2020/2021. Tilskot blir rekna ut frå Regionrådet sin fordelingsnøkkelen, 30% etter deltarar og 70% etter folketall, 1.1 budsjettåret
5. Dagleg leiar får i oppgåve å avklare mogelegeheita for ein «hovudsponsor» Ungt Entreprenørskap i Hallingdal.

Å1 21.6.2019

Knut Arne Gurigard
Dagleg leiar

Vedlegg:

1. Presentasjon Ungt entreprenørskap – grunnskule Hallingdal», regionrådet 24.5.2019
2. Entreprenørskapsveke Gol vgs
3. Innspel frå Ungt Entreprenørskap Norge til Lied-utvalet, dat. 13.2.2019
4. Div. oppslag Hallingdølen

Ungt entreprenørskap – grunnskule Hallingdal

- Etablert prosjekt frå skuleåret 2006/2007
- 40 % stilling, 2-3.årig prosjekt
- Samarbeid med Regionrådet sidan 2006
- UE- program og skule/arbeidslivs-aktivitetar

- Aktivitetar på barnetrinn og ungdomstrinn
- Samarbeid med lokalt næringsliv

Aktivitetar på barnetrinn

Vårt lokalsamfunn- 4.klasse

- Kva er eit lokalsamfunn?
- Ledig lokale?
- Demokratiske prosessar
- Offentleg og privat næring - skatt
- Bygge lokalsamfunn
- Besøk på kommunehuset

Sporty ordførarar😊

Aktivitetar på ungdomstrinn

- Jobbavis -9.trinn
- Jobbskygging- 8.trinn
- Økonomi og karriereval – samarbeid med Skue/Sparebank 1
- Innovation camp- 9.trinn
- Elevbedrift
- Valfagsmessa – 8. og 9.trinn

Pryoveka

- 13.årgang i 2019
- Søknad og CV
- Intervju

Andreas Håtveit fortalte om korleis han har lukkast med å gjere skikøyring til ei karriere i samband med Inovation camp på Hol ungdomsskule onsdag. **17.11.2011**

INNOVATION CAMP

Oppdrag:

Dere skal finne opp et innovativt produkt (dvs. en ny vare eller tjeneste) som løser en **utfordring eller dekker et behov i (lokal-)samfunnet**.

- *Innovasjon kan være å utvikle noe helt nytt, eller å videreutvikle noe som allerede finnes.*

INNOVATION CAMP: I løpet av hausten har 9. trinn ved Geilo barne- og ungdomsskole jobba fram ei rekke innovative forretningsidear. Førre veke fekk foreldre og lærarar sjå resultatet. (Foto: CAROLINE LUTT)

UNG ENTRE PRENØR SKAP

innovatører
trengs overalt

Nes tradisjonssenter

Et sted der innvandrere og nordmenn kan møtes og dele tradisjoner

Flyt med oss EB

Valgfagsmessa

Messedag - Valgfag

Vis fram hva du har lært! Det blir utstilling, demonstrasjoner, presentasjoner, aktiviteter, salg og konkurranser

Torsdag 9. mai 2019 - Geilo samfunnshus og idrettshall

- Første gang våren 2013

Program:

09.30	Rigging av stand
10.15	Messa åpner
10.30	Samfunnshuset: Presentasjon på stand (D&R, PVT, TIP, FIP, IFA, Reiseliv, M&I og FAH) Presentasjon fra scene (Sal og Scene) Idrettshall: Aktiviteter i hall/ute (FAH, NMF, Reiseliv)
11.40	Matpause
12.10	Aktivitetene fortsetter
13.00	Premieutdeling
13.20	Rydding og vel hjem

Det blir kåring av :

- Beste scenepresentasjon
- Beste stand
- Beste fysiske aktivitet og instruksjon
- Beste redesign
- Beste kostholdsopplegg/enkelt og godt ernæringsmessig måltid
- Beste elevbedrift (EB) + (evt. beste EB-mappe)
- Mest innovative idé
- Beste demonstrasjon/presentasjon fra stand
- Beste selger/salgsteam

Valgfagsmessa - 7.gang 2019

Ulike valgfag

- Design og redesign
- Sal og scene
- Programmering
- Medier og informasjon
- Reiseliv
- Innsats for andre
- Produksjon av varer og tenester
- Forskning i praksis
- Teknologi i praksis
- Fysisk aktivitet og helse
- Natur, miljø og friluftsliv

Valgfagsmessa - 7.gang 2019

Grunnskoleaktivitet 2018 - Hallingdal

	Hol	Hemsedal	Ål	Gol	Nes	Flå
Fylkesmesse		3				
Innovasjonscamp for ungdomsskolen	61	7				4
Jobbskygging	54	36	61	59	40	11
Kurs - Messe		3	11			
Se mulighetene!	54					
Skolemesse	162	58	125	110		18
Vårt lokalsamfunn	36	35	70	56	42	8
Økonomi og karrierevalg	54	36	77	59	28	11
Elevbedrift	106	7	17	70		18
Sum	527	185	361	344	110	70

Aktivitetsnivå - regioner

	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018	Elevtall	Andel
Drammen	2629	2948	2497		
Hurum	203	198	180		
Lier	854	654	523		
Nedre Eiker	799	730	855		
Røyken	1624	1056	1087		
Øvre Eiker	269	1142	428		
Drammensreg.	6378	6728	5570	21121	26,4 %

	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018	Elevtall	Andel
Flesberg	105	95	69		
Kongsberg	609	404	488		
Nore og Uvdal		311	277		
Rollag	103	78	57		
Kongsbergreg.	817	888	891	4104	21,7 %

	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018	Elevtall	Andel
Krødsherad	0	0	0		
Modum	427	323	231		
Sigdal	134	100	57		
Midtfylket	561	423	288	2242	12,8 %

	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018	Elevtall	Andel
Hole	274	176	122		
Ringerike	1216	845	636		
Ringeriksreg.	1490	1021	758	4291	17,7 %

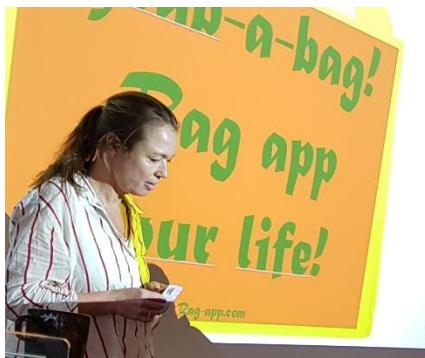
Årets entreprenørskapsskole i Buskerud 2018 - Geilo barne & ungdomsskole

Kursing av lærarar og lærarstudentar

- Lærarkurs – Innovation camp
- Kurs i elevbedrift
- Kursing av lærarstudentar

Hallingdal

- Langsiktige avtalar
- Kursing lokalt
- Jobbe tett med lokalt arbeids- og næringsliv
- Lokale arrangement
- Tall 2017/18:

Elever:	EB	%	Totalt 1-10	%	8-10
Hallingdal	260	52,6%	2392	7%	757
Buskerud	494		34150		

Andel av elevene 8-10 i Hallingdal som driver EB:
 $260 \text{ av } 757 = 34\%$

Ny overordna del og Fagfornying

1. Opplæringens verdigrunnlag

1.1 Menneskeverdet

1.2 Identitet og kulturelt mangfold

1.3 Kritisk tenkning og etisk bevissthet

1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang

1.5 Respekt for naturen og miljøbevissthet

1.6 Demokrati og medvirkning

2.5 Tverrfaglige temaer

2.5.1 Folkehelse og livsmestring

2.5.2 Demokrati og medborgerskap

2.5.3 Bærekraftig utvikling

13-årig løp- kva med vidaregåande skule?

- Tverrpolitisk semje om å satse på entreprenørskap i utdanning på alle nivå
- Strategisk plan for Hallingdal mtp rekruttering og bulyst
- Vi MÅ SAMARBEIDE og styrke entreprenørskapskulturen
- Bruke lokale arbeidsplassar som læringsarena!
- Tenke langsiktig
- Tal på ungdomsbedrifter?
- Kva gjer vi for å fylgje opp det som skjer i grunnskulen?
- **FRAMTID - SAMSPEL - SKAPARGLEDE**

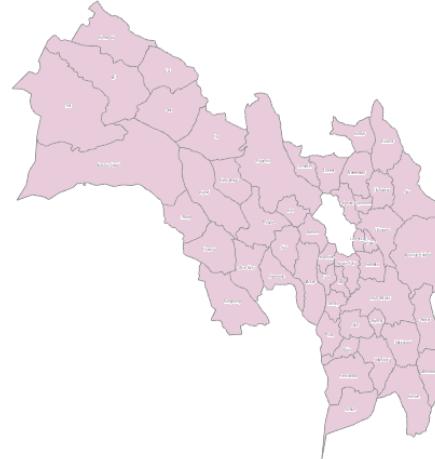
Ungdomsbedrift i Hallingdal 2013 - 19

Ungdomsbedrift	2013 / 2014	2014 / 2015	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018	2018 / 2019
Gol vgs	11	21	17	20	9	19
Ål vgs	27					
Gol læringscenter					7	2
Sum	38	21	17	20	16	21

- UE Buskerud – sete i Drammen
  - 5 ansatte/3,8 årsverk
- (Drammen 3, Rollag 0,4, Geilo 0,4)
  - 44 000 elever
  - 10 000 elevtreff

Ungt Entreprenørskap Viken

- UE Viken – sete i Oslo/Sandvika
  - 16 ansatte/15 årsverk
- (Sarpsborg 5, Oslo 6, Drammen 3, Rollag 0,4 Geilo 0,6?)
  - 196 000 elever
  - 77 000 elevtreff

UE – spleiselag av skoleeiere på alle nivå

1. Tilskudd fra NFD over Statsbudsjettet – fordeles via UE Norge:

- Fokus på våre bedriftsprogrammer (EB, UB, SB) – spesielt Ungdomsbedrift (UB) i videregående skole)
- Krav om vekst i UB for alle fylkesforeninger
- Minst ressurskrevende å få flere Ungdomsbedrifter der det finnes flest elever

2. Tilskudd fra Fylkeskommunen til UE, vedtas årlig

- Via Innovasjon, miljø og næring i Buskerud (varierer i dagens tre fylker)
- Ekstra midler til Hallingdal i 2019

3. Kommuneavtaler

- Sikrer lokal forankring
- Kommunen er skoleeier – signaliserer at det er viktig å jobbe med entreprenørskap i skolen
- 70% av aktiviteten er i grunnskolen

Medlemsavtale med 12 (av 15) enkeltkommuner

MEDLEMSAVTALE

Avtale om medlemskap i Ugt Entreprenørskap Buskerud for Lier kommune

Avtalen bygger på Ugt Entreprenørskaps visjon om «å inspirere unge til å tenke nytt og til å skape verdier». Avtalen skal bidra til å fremme entreprenørskapsarbeidet i kommunen ved å:

- Utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv
- Gi barn og ungdom forståelse for betydningen av verdiskaping og nyskaping i næringslivet
- Fremme barn og unges samarbeidsvegne og ansvarsbevissthet
- Gi forståelse for og kunnskap om etikk og regler i nærings- og arbeidslivet
- Styrke samhandlinga i lokalsamfunnet mellom nærings- og arbeidslivet og skolene
- Inspirere til framtidig verdiskaping i en sosial, kulturell og økonomisk sammenheng

Ugt Entreprenørskap Buskerud er en ideell forening, basert på medlemskap. Foreningen er en aktiv medspiller i spennet mellom skole og arbeidsliv. Organisasjonen har et bredt sammensatt styre, og er knyttet sammen i et nasjonalt nettverk, der alle fylker er med.

Medlemskontingenent fastsettes årlig av årsmøtet i UE Buskerud og faktureres årlig i september.

UE Buskerud forplikter seg til å:

- Døle ut gratis læremateriell til gjennomføring av UEs programmer
- Være en pådriver til entreprenørskapsarbeidet gjennom å besøke skoler i kommunen
- Gi tilbud om lærerkurs og erfaringsutvekslinger for lærere
- Hjelpe til med rekruttering av veiledere fra lokalt arbeidsliv til gjennomføring av UEs programmer
- Veilede ved oppstart og gjennomføring av UEs programmer

Kommunen forplikter seg til å:

- Implementere entreprenørskapsarbeidet i kommunale planer
- Motivere kommunens skoler til å ta i bruk entreprenørisk metodikk
- Bidra med veiledere til gjennomføring av UEs programmer

Hver av partene utpeker en kontaktperson. Endringer av disse meddeles den andre part så snart som mulig. Det avholdes et årlig kontaktmøte mellom kommunen og Ugt Entreprenørskap Buskerud hvor aktiviteter for kommende skoleår avtales.

Oppsigelse av medlemskapet må fra kommunens side skje innen 1. mars det enkelte år, slik at årsmøtet kan underrettes. Oppsigelse fra Ugt Entreprenørskaps side må skje etter avholdt årsmøte.

Kommunen har rett til medlemskap i UE Buskerud, og derved rettigheter som årsmøtedeltaker med stemmerett lik én stemme.

- Årlig kontingent, møterett på årsmøte
- Kontaktperson hos begge parter
- Årlig møte for å planlegge gjennomføring av UEs programmer i skolene

Lier, 09/01-19

For Lier kommune

Gunn Cecilie Ringdal
Ordfører

For Ugt Entreprenørskap Buskerud

Erlend Eggen
Daglig leder

KS hovedbudskap – kompetanse for innovasjon

- **Innovasjon og entreprenørskap** kan bidra til en mer framtidsrettet praksis, men dette er underkommunisert i læreplanene.
- **De tre tverrfaglige temaene** som beskrives i overordnet del, må få en tydeligere forbindelse til kompetansemålene i læreplanene for fag slik at det er klart hvilken faglig kompetanse som forutsettes for å løse de store samfunnsutfordringene.
- **Fagkompetansen** er en forutsetning for de tverrfaglige og kreative prosessene som kan bidra til å finne nye løsninger.
- Lærere og andre aktører i utdanningssystemet trenger den kunnskapen som fagfeltet **innovasjon** kan gi om hvordan elevene kan oppøve sin kompetanse til å finne de nye løsningene som dagens og framtidas utfordringer vil kreve.

ENTREPRENØRSKAPSUKE

FOR ELEVER PÅ GOL VGS

A member of
JA Worldwide*

UNG ENTRE PRENØR SKAP

11.-13. JUNI 2019

GOL Vidaregåande skule

Kontaktpersoner:

Trine Sigurdssøn (411 26 521) Ungt Entreprenørskap Buskerud

Daniel Hontvedt Carlsen (400 94 041) Ungt Entreprenørskap Buskerud

Simen Olsen (468 89 323) Ungt Entreprenørskap Buskerud

Bernt Ivar Bergum (908 21 657) Hallingdal Næringshage

Hva er Innovasjonscamp?

Innovasjonscamp er et program med fokus på kreativitet og nyskaping. I programmet gjennomfører elevene en Innovasjonscamp der de får et reelt oppdrag med en definert problemstilling som de skal presentere en løsning på innen et avgrenset tidsrom. Oppdraget blir gitt av en bedrift eller organisasjon fra privat eller offentlig sektor. Elevene jobber med oppdraget i grupper og presenterer løsningene for en jury, som kårer en vinner ut ifra gitte kriterier.

Innovasjonscampens ulike faser:

Fase 1: Åpning, bli kjent, teambygging, faglig introduksjon og kreative prosesser

Fase 2: Opgaven avsløres, arbeidsfase og veiledning

Fase 3: Innlevering av gruppens forslag til løsning, presentasjon for jury og vurdering

Samarbeid med lokalt arbeids- og næringsliv er sentralt i en Innovasjonscamp. Den eksterne oppdragsgiveren gir elevene den bakgrunnsinformasjonen de trenger for å løse utfordringen de får presentert. Gruppen må samarbeide om å finne fram til den mest innovative løsningen. Tilbud om veiledning underveis i prosessen øker elevenes læringsutbytte

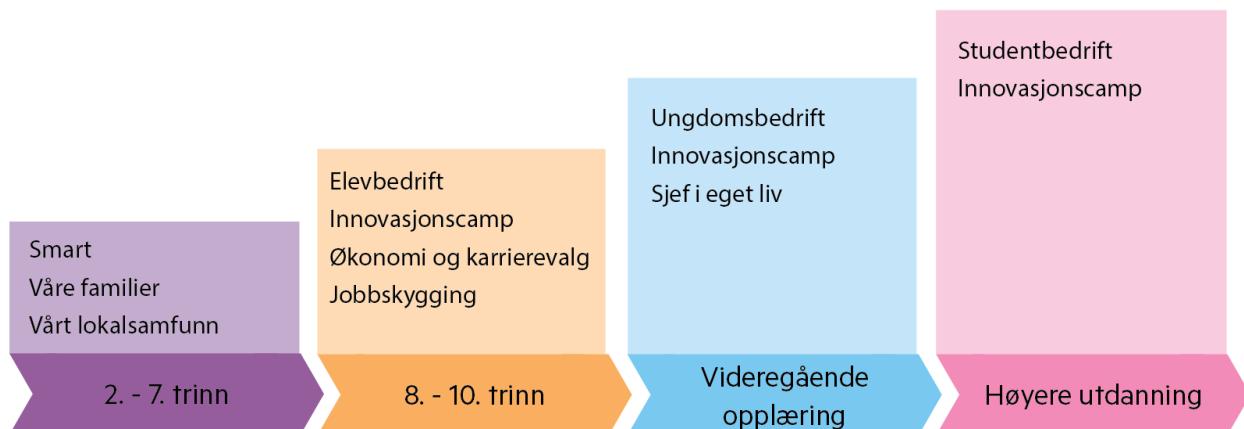
Tidsbruk:

En Innovasjonscamp arrangeres over ett til flere døgn. Programmet er fleksibelt og kan tilrettelegges ut fra lokale rammebetingelser.

Innovasjonscamp stimulerer til:

- økt kreativitet
- bedre evne til samarbeid
- økt evne til organisering og arbeidsfordeling
- styrket mot til å lære gjennom å prøve og feile
- høyere bevissthet om informasjonsinnehenting økt kjennskap til ulike presentasjonsteknikker

Ungt Entreprenørskap – Progresjonsmodellen:

TID	HVA SKJER?	HVOR/ROM
	TIRSDAG 11. JUNI – FELLES	
08.00	Ankomst og registrering - Kaffe/te/vann	
08.30	Velkommen v/Rektor Grete Golberg Åpning v/ordfører i Gol kommune; Heidi Granli Program for Entreprenørskapsuka GOL vgs Praktisk og litt om UNGDOMSBEDRIFT	
09.00 - 09.30	Begravelsen din UB (Drammen vgs) Forteller om sitt UB-år	
09.30 - 09.45	Pause	
09.45 - 10.15	Ungdomsbdrift og bærekraft Daniel Hontvedt Carlsen UE Buskerud	
	VI DELER OSS	
	ELEVER	LÆRERE
10.30 - 11.15	Marius Kristiansen Bad Norwegian AS Tema: <i>'Fra idé til marked - slik startet vi selskap'</i>	Innføring i UB-metoden v/Trine Haugaard UE Norge
11.15 - 12.00	Lunsj	
12.00 - 12.30	Caroline Utti Hallingdølen Tema: <i>Hvordan møte pressen?</i>	Innføring i UB-metoden v/Trine Haugaard
12.30 - 13.15	Pål Rørby Hidden AS Tema: <i>En pitch om pitching</i>	Innføring i UB-metoden v/Trine Haugaard Prosessverktøy Informasjon om ansvar lærere på dag 2 og 3
13.30	Takk for i dag!	

TID	HVA SKJER?	HVOR/ROM
	Onsdag 12.juni	
08.00	Ankomst og registrering for elever	
08.30	Velkommen (v/Trine, Daniel og Bernt) Oppdraget presenteres Sparebank 1 Hallingdal Valdres Praktisk ved Ungt Entreprenørskap	
09.00 - 10.35	Elever og lærere starter arbeidet med oppdrag i gruppene. Bli kjent med hverandre og prosessverktøy	
10.35 - 11.55	Veileddningsrunde 1/arbeid i gruppene	
11.30 - 12.30	Lunsj, elever styrer tid for lunsj selv	
12.30 - 14.30	Veileddningsrunde 2/arbeid i gruppene	
14.30	Takk for i dag! .... Det er lov å jobbe videre hjemme ☺	

Det er ikke avsatt tid for pauser. Dette må gruppene avtale og styre selv, men gruppen skal være tilstede og arbeide på de oppsatte veiledingstidene som man kan lese mer om lengre ned i dokumentet.

TID	HVA SKJER?	HVOR/ROM
	TORSDAG 13.JUNI	
08.00	Ankomst og registrering for elever	
08.30	Praktisk informasjon Elevene jobber med oppdrag i gruppene	
10.30	Frist for innlevering av ide-/løsningsbeskrivelse <i>(Jury får overlevert disse for gjennomlesning)</i> Forberedelse til presentasjon	
11.00 - 12.00	Lunsj, elevene styrer tid for lunsj selv	
12.00 - 12.35	Semifinale: Presentasjoner for jurygrupper (maks 4 min)	
13.00 14.00	Finale: 12 finalepresentasjoner i plenum (maks 4 min)	
14.00	Juryen trekker seg tilbake	
14.20	Evaluering og underholdning for elevene	
14.20	Kåring av vinnere og premieutdeling: - Beste presentasjon - Beste innovasjon - Beste løsning - Vinner av camp	
14.30	Innovasjonscampen er over – Takk for i dag Vinnergruppene blir igjen for bilder og intervju.	

13.02.2019

Til: Lied-utvalget v/Ragnhild Lied
Fra: Ungt Entreprenørskap Norge v/Grete I. Nykkelmo

Innspill fra Ungt Entreprenørskap Norge til Lied-utvalget

I. Innledning

Ungt Entreprenørskap (UE) vil foreslå tre konkrete tiltak for å imøtekommne noen av utfordringene som Lied-utvalget påpeker i sin delinnstilling:

1. Entreprenørskapsmetoder og -læringsprogrammer er integrert i undervisningen på alle videregående skoler på tvers av fag.
2. Skoleledere og lærere oppfordres til å skape praktiske læringsarenaer for elever ved å bygge relasjoner til lokalsamfunnet og lokalt næringsliv.
3. Ungdomsbedrift benyttes som en konkret metode både på studieforberedende og på yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Vi vil også nevne at disse tiltakene er i tråd med det som Regieringen i Granavolden-plattformen har ambisjoner om. De vil satse mer på entreprenørskap i utdanningen fremover:

- «*Integrere entreprenørskap bedre i hele utdanningsløpet.*» (side 35)
- «*Styrke Ungt Entreprenørskap som en viktig arena for samarbeid med arbeidslivet.*» (side 74)

II. Ungdomsbedrift

Ungdomsbedrift (UB) er UEs bedriftsprogram i videregående skole. Ungdomsbedrift er basert på entreprenørskapsmetoden «lære ved å gjøre». Elevene skal i løpet av ett skoleår etablere, drive og avvikle ungdomsbedriften med støtte fra lærere og en mentor fra det lokale næringslivet.

Programmet Ungdomsbedrift har eksistert i Norge i 21 år og er utviklet av UE i samspill med lærere, og arbeids- og næringsliv. Dette betyr at vårt materiell utvikles i tråd med endringene som skjer i skolen og i samfunnet. UE leverer tidsriktige og relevante temaer i Ungdomsbedrift. Et godt eksempel er [vårt samarbeid med Storebrand](#), hvor vi har utviklet materiell for elevene om hvordan de etablerer bærekraftige og framtidsrettede løsninger.

Ungdomsbedrift bygger på en pedagogikk der erfaringsslæring er sentralt. I Ungdomsbedrift knyttes teori og praksis tett sammen. Praktiske gjøremål i bedriften danner utgangspunkt for å søke svar, kunnskap og forståelse i teorien, hos lærer, hos mentor og i lokalsamfunnet.

Det er viktig å involvere miljøer utenfor skoleverket i elevenes læring. Ved å la elevene få erfaring med ulike læringsarenaer utenfor skolen og trekke inn personer fra arbeids- og næringsliv får elevene et konkret og praktisk innblikk i arbeidslivet og lokalsamfunnet som skolen er en del av. Dette åpner for flere tilnærmingar til faglige temaer i undervisningen, som kan bidra til økt forståelse og refleksjon hos elevene.

Vi vil i denne sammenheng peke på et sitat hentet fra Lied-utvalgets delinnstilling:

- «*Opplæringen skal motivere til læring. Det er blant annet forventet at elevene skal få erfaring med ulike opplæringsarenaer og at de skal møte varierte opplæringsmåter. En del av disse erfaringene vil de få i arbeidslivet og i lærebedrifter. For å få til et godt og motiverende læringsmiljø er det nødvendig og sentralt at elevene og lærlingene deltar aktivt i opplæringen og kan være med på å påvirke opplæringen.*» (NOU 2018: 15, side 60)

III. Ungdomsbedrift i de studieforberedende utdanningsprogrammene

Lied-utvalget sier i delinnstillingen følgende:

- «*Utvalget har merket seg at både forskning og innspill til utvalget peker på at elevene ikke er tilstrekkelig forberedt for arbeidsmåtene og kravene til selvstendig og kritisk tenking som ligger i et universitets- og høyskolestudium.*» (NOU 2018: 15, side 123-124)
- «*Utvalget mener det er en svakhet at elevene på studiespesialisering ikke kan velge nye fag eller fordypninger før de begynner på Vg2, og at fagene og innholdet i den videregående skolen likner mye på det elevene møtte på ungdomstrinnet.*» (NOU 2018: 15, side 125)
- «*Utvalget mener det er viktig at videregående opplæring representerer noe nytt for alle, og at fagene og opplæringen peker framover mot studier og fremtidige yrker.*» (NOU 2018: 15, side 245)

UE støtter utvalgets syn, og vil foreslå Ungdomsbedrift som et konkret tiltak som kan skape en sterkere identitet og for å gjøre elevene studieforberedt.

Elever på VG1 bør få tilbud om Ungdomsbedrift som eget tverrfaglig valgfag. Faget skal bidra til å gi elevene selvinnsikt og en forståelse for ulike utdanningsmuligheter, yrker og arbeidsliv. Gjennom Ungdomsbedrift får elevene en smakebit på hvordan ulike fag kan brukes praktisk og de får innblikk i nye fagretninger. For eksempel får elevene erfaring med idéutvikling, design av produkt/logo/nettside, offentlige myndigheter, nettverksbygging, sette opp budsjett, føre regnskap, presentasjon, markedsføring og salg. Gjennom arbeidet blir elevene kjent med nye sider av seg selv

og blir mer bevisst på egne styrker og talenter. Vi tør å påstå at Ungdomsbedrift gir elevene et bredere erfaringsgrunnlag når de skal velge programfag på VG2.

Ungdomsbedrift bidrar til å gi elevene en identitet. Elevene må samarbeide internt i egen gruppe/bedrift, de skal fordele oppgaver, de skal løse problemer og argumentere for egne syn og bli enige om viktige beslutninger og veivalg i bedriften. De må lære å lytte til hverandre, håndtere uenigheter, og å finne løsninger i fellesskap. Elevene får større selvinnsikt, og blir oppmerksomme på sine sterke og mindre sterke sider, Elevene skal også samarbeide med lærere og ta initiativ til samarbeid med eksterne miljøer (støttespillere, leverandører og samarbeidspartnere). Elevene får råd og tips, og må kritisk vurdere hvordan de kan nyttiggjøre seg denne informasjonen i sin bedrift.

Gjennom Ungdomsbedrift får elevene erfaring med en selvstendig arbeidsmåte. Det finnes ingen fasit på en ungdomsbedrift, elevene må selv ta eierskap og ansvar og bestemme dens innhold, form og framdrift. Gjennom deltagelse i Ungdomsbedrift utvikler elevene en ny form for selvstendighet, noe som er viktig for å gjøre elevene studieforberedt.

IV. Ungdomsbedrift i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene

Lied-utvalget påpeker i sin delinnstilling følgende:

- «*Formålet med de yrkesfaglige utdanningsprogrammene er at elever og læringer skal oppnå en yrkeskompetanse og være rustet til et arbeids- og samfunnsliv som stadig vil endre seg. Det innebærer at den yrkesfaglige opplæringen skal utdanne dyktige fagarbeidere og kompetente, deltagende og bevisste medborgere som kan forme og utvikle norsk arbeidsliv og vårt demokratiske samfunn.*» (NOU 2018: 15, side 167)
- Om fellesfagene: «*Både evalueringen av reformen og senere forskning har vist at skolen ikke har lyktes i å yrkesrette godt nok.*» (NOU 2018: 15, side 154)

UE støtter utvalgets syn, og vil foreslå Ungdomsbedrift som et konkret tiltak for å gjøre elevene yrkesforberedt og som tiltak for å gjøre fellesfagene mer yrkesrettet og relevant.

Elevene bør få tilbud om og erfaring med Ungdomsbedrift i Yrkesfaglig fordypning/YFF på VG1. Hensikten med YFF er å gjøre det mulig for elever å bli bedre kjent med og prøve ut ulike fagområder og yrker innenfor det utdanningsprogrammet eleven går på. Fra forskriften: «*Yrkesfaglig fordypning skal gjøre det mulig å veksle mellom læringsarenaer og gi elevene mulighet til å oppleve realistiske arbeidssituasjoner i læringsarbeidet.*» Det å delta i Ungdomsbedrift skaper en realistisk arbeids-situasjon innenfor trygge rammer og gjør elevene bedre forberedt før de skal ut i læreplass og i yrkeslivet. Det er også en mulighet å tilby Ungdomsbedrift i YFF på VG3 til elevene som ikke får læreplass.

Gjennom å drive egne ungdomsbedrifter får elevene erfaring med å utvikle ideer til produkter og tjenester, bygge nettverk (f.eks. skaffe leverandører og kunder), ta kontakt med og presentere seg for arbeids- og næringsliv, markedsføring, salg og oppfølging av kunder. Elevene blir mer selvstendige og tar egne initiativ. De erfarer også fordeler og utfordringer med å jobbe i team. Dette er erfaringer som er svært verdifulle når de skal ut i yrkeslivet som lærlinger eller i sin første jobb. I Ungdomsbedrift har de fått innsikt i hvordan en bedrift fungerer og hvordan en bedrift samspiller med andre bedrifter og samfunnet for øvrig.

Elever som driver egne ungdomsbedrifter bruker fellesfagene fortløpende i driften uten helt å tenke på at de faktisk lærer fag. De får f.eks. erfaring med hvordan norsk og matte blir relevant i bedriften. Norskfaget kommer til nytte for elevene både når de kommuniserer skriftlig og muntlig med leverandører og kunder. Matematikk kommer til anvendelse når elevene skal holde orden på regnskapet og økonomien i bedriften, når de skal beregne pris på produktet, når de skal designe produktet, foreta målinger, bruke måleverktøy etc. Ved at elevene anvender fellesfagene i praksis i sine ungdomsbedrifter, får de erfaring med hvordan fagene konkret kan anvendes i deres yrke og ikke minst får de en erfaring med at fagene er relevante.

V. Lærere og skoleledere

Lied-utvalget sier i delinnstillingen følgende:

- «...den kompetansen læreren besitter, er en forutsetning for en velfungerende og god struktur i videregående opplæring» (NOU 2018: 15, side 68)
- «Rektor og resten av ledelsen skal sikre den daglige driften av skolen og drive pedagogisk utvikling.» «Andre viktige oppgaver som ligger hos skolens ledelse, er planlegging og tilrettelegging av elevenes undervisning, herunder å planlegge fag- og timefordeling.» (NOU 2018: 15, side 75)

Læreren har en særlig viktig rolle i Ungdomsbedrift. UE tillater ingen elever å drive ungdomsbedrift uten at en ansvarlig lærer er koblet på. Ungdomsbedrift kan i starten være krevende for en lærer, da metoden fordrer at lærer underviser på en annen måte enn den tradisjonelle «tavle-undervisningen». Læreren legger mer av ansvaret for læring og refleksjon over på elevene, og blir mer en veileder gjennom året. Vi har tatt med sitater fra to lærere om hvordan de ser på sin egen rolle:

- Hilde Følstad, lærer på Mære Landbruksskole: «Jeg er ikke så mye lærer for ungdomsbedriftene, jeg er mer veileder og coach. I andre timer står jeg ved kateteret og

forteller og viser hvordan ting skal gjøres. Men her gir jeg mye mer av ansvaret til elevene. Undervisningen blir mer elevstyrt.» Se film med Hilde [HER](#)

- Guro Mette Hedemark, lærer på Drammen videregående skole: «*Det er veldig mye learning by doing. Jeg gir elevene mye av ansvaret for å komme opp med gode ideer. (...) Du får en veilederrolle, mer enn en lærer som driver tradisjonell undervisning. Du skal være en motivator.*» Se film med Guro Mette [HER](#)

UE tilbyr opplæring, kurs og oppfølging til alle lærere som benytter Ungdomsbedrift i undervisningen. Vi har et bredt spekter av kompetansehevende tiltak og kurs: innføringskurs i metoden, kreativitetskurs, arenaer for erfaringsutveksling mellom lærere, korte temakurs (eks. bærekraft, markedsføring, regnskap) og nasjonalt lærerseminar.

Ungdomsbedrift er en pedagogisk metode som kan benyttes innenfor de fleste fag. En ungdomsbedrift etableres med basis i et programfag med en ansvarlig lærer. Aller best utbytte får elevene når metoden benyttes tverrfaglig. Dette fordrer at ulike faglærere samarbeider. Norsk lærer bidrar inn når elevene skal presentere bedriften skriftlig (forretningsplan, nettside, sosiale medier, årsrapport) og muntlig (presentasjon for ulike målgrupper). Matematikklærer bidrar når elevene jobber med beregninger, budsjett og regnskap. Samfunnsfaglærer bidrar når elevene jobber med ulike temaer i sine bedrifter (bedriftsdemokrati, arbeidslivsmodellen, livsmestring, bærekraft).

- Claus W. Dahm, lærer på Kongshavn videregående skole: «*Vi jobber mye tverrfaglig. Vi henter inn litt skriving hos norsk-læreren, litt økonomi, kanskje litt markedsføring. Jo flere fag du kan trekke inn, jo mer lærer du.*» Se film med Claus [HER](#)

For å få til det tverrfaglige arbeidet, må Ungdomsbedrift forankres hos skoleledelsen. Skoleledelsen må tilrettelegge for at lærere får mulighet til å delta på kompetansehevende tiltak og kurs i regi av UE, og tilrettelegge for tverrfaglig arbeid når timeplanen legges. Det må legges opp til nødvendig planleggings- og samarbeidstid for lærere som er involvert.

VI. Kompetanse for fremtiden

Vi vet at elevene utvikler relevant og fremtidsrettet kompetanse gjennom deltagelse i Ungdomsbedrift. Lied-utvalget peker på at det er tre kategorier av kompetanse som det blir behov for framover: grunnleggende kompetanse, metakompetanse og livskompetanse. I Ungdomsbedrift utvikler elevene alle tre typene.

[Østlandsforskning gjennomførte våren 2018 et forskningsprosjekt i fem europeiske land](#) og i sin rapport peker de bl.a. på at elever som har deltatt i Ungdomsbedrift har høyere score på

prosjektledelse, mestringsevne, problemløsingsevne, teamarbeid, å ta initiativ og på samfunnskompetanse. Østlandsforskning fant også at UB-elevene blir bedre på muntlig kommunikasjon, matematikk, digital kompetanse og "lære å lære", samt at de har høyere skolemotivasjon og prestasjoner generelt. Dette støtter tidligere funn av Østlandsforskning på Ungdomsbedrift i Norge.

En undersøkelse som er utviklet i samarbeid med UEs internasjonale nettverk JA Europe, «the Entrepreneurial Skills Pass», ble gjennomført i Norge skoleåret 2017/18. Denne viser at elever som deltar i Ungdomsbedrift vurderer seg selv høyere på slutten kontra starten av skoleåret på kreativitet, gjennomføringsevne, selvtillit, samarbeidsevne, å ta ansvar, å ta initiativ, og evne til problemløsning. Vi gjennomførte en tilsvarende undersøkelse blant UB-lærere våren 2018, og 300 UB-lærere bekrefter dette bildet: Lærerne sier at elevene blir bedre på alle disse kompetansene i løpet av skoleåret med Ungdomsbedrift. Vi vil også nevne at 8 av 10 UB-elever er fornøyd eller svært fornøyd med Ungdomsbedrift som metode for å lære. Og 9 av 10 UB-lærere mener de når kompetanse mål i læreplanen gjennom arbeidet med Ungdomsbedrift.

UEs undersøkelser er tilgjengelig [HER](#).

Se film med elever ved Hetland videregående skole som forteller om sin læring [HER](#)

VII. Avslutning

Vi håper Lied-utvalget vil ta med våre innspill i det videre arbeidet med hovedinnstillingen.

Dersom utvalget ønsker et møte for å diskutere våre innspill, så stiller vi gjerne! Vi kan tilrettelegge for et møte med elever, lærere og skoleledere som har erfaring med Ungdomsbedrift.

Vi kan også tilrettelegge for et møte med noen av våre samarbeidspartnere fra næringslivet som samarbeider godt med skoler. Dette inkluderer aktører som ManpowerGroup, Nordea, Visma og Storebrand.

Med vennlig hilsen

Grete I. Nykkelmo
administrerende direktør
Ungt Entreprenørskap Norge

- Sørgeleg forestilling

■ Kirkebøen og Arnegard møtte på tinget ■ Såg politikarane legge ned livsverket

Etter eit kraftig ordskifte frå talarstolen vedtok Stortinget å legge ned pelsdyrnæringa frå 2025.

LILLIAN HOLDEN
lh@hallingdolen.no

- Eg har lyst til å seie at for Frp er dette ei dritsak. Men det skal eg ikkje seie, for det er ikkje eit parlamentarisk uttrykk, sa sak-sordførar Morten Ørsal Johansen (Frp) då pelsdyrdebatten begynte i stortingssalen torsdag.

Saka vart opna rundt klokka 11 på føremiddagen, og talarlista var nærmast endelaus. Fleire store saker følgde utover dagen, derfor vart det ikkje avstemming i pelsdysaka før lenge etter midnatt.

- Tapt kamp

Stortinget skulle stemme over nedlegging av pelsdyrnæringa, og dei folkevalde tok for gitt at forbodet ville bli vedteke då dei debatterte torsdag. Det som skapte temperatur i salen, var den omstridde kompensasjonsordninga: Kva bøndene skal få i erstatning for å måtte legge ned.

Torsdag morgen, berre nokre timer før debatten i Stortinget, leverte regjeringspartia inn eit nytt forslag til kompen-

PÅ TINGET: Sigbjørn Kirkebøen og Nils Arnegard på tilhørarbenken i stortingssalen. (Foto: PRIVAT)

sjonsordning. Men stridste-maet var framleis med, dei vil ta utgangspunkt i bokført verdi av ikkje-realiserbar kapital når bøndene skal kompenserast.

Førestillinga frå talarstolen var noko merkeleg: Ein etter ein gjekk representantane frå dei ulike partia fram og beklaga overfor bøndene at dei måtte stemme for å legge ned pelsdyrnæringa. Avviklinga av næringa var Venstres store siger i Granavolden-plattforma, og

Høgres Margunn Ebbesen innleia sitt innlegg med å seie unnskyld til bøndene.

- Dette er det vanskelegaste innleget eg nokon gong har halde. Ære vere pelsdyrbøndene, som har gått på jobb med stoltheit og glede. Me er mange som deler skuffelsen med bøndene i dag. Me skal avvikle ei næring. Dette er ikkje Høgre sitt standpunkt, men denne kampen tapte me.

Andre parti var særstykke

med vedtaket om å legge ned næringa frå 2025.

- Dette er ein stor dag for alle som er opptatt av dyrevelferd. Ein aldri så liten verkebyll skal fjernast for godt, sa Arne Nævra (SV).

- Trist

Frå Hallingdal hadde både Sigbjørn Kirkebøen og Nils Arnegard reist til Oslo for å høre på debatten.

- Det var ei trist og uverkeleg

oppleving, å høre på ein debatt om avvikling av eins eigen arbeidsplass og livsverk. Me var førebudd på kva som ville skje, men det vart likevel ei svært spesiell og alvorleg oppleving, seier Kirkebøen.

Han beskriv det som absurd å høre på diskusjonen om kompensasjon, der representantar frå regjeringspartia skulda Sp og Ap for å ha skapt usikkerheit og lite føreseilegheit blant bøndene.

- Regjeringspartia meinete sjølv at deira eige forslag vil vere betre for oss pelsdyrbønder. Men frå vår side er det uomtvisteleg at det er regjeringspartia som har skapt uvise. Dei vil vedta ei lov som gjer at me mistar retten til full erstatning, seier han.

- Dette var mitt første besøk på Stortinget under ei slik hand-saming. Det var ei sørgeleg forestilling av våre fremste menn og kvinner i nasjonalforsamlinga.

Då det endeleg vart avstemming i saka natt til fredag, sa Sp nei til avvikling av næringa – det same gjorde noko overraskande også Ap. Dei har i fleire år vore klar på at dei vil ha slutt på pelsdyr, men i protest mot kompensasjonsordninga stemte dei likevel imot ei nedlegging. Både Sp og Ap var tydelege i debatten på at pelsdyrbøndene skal sikrast full erstatning gjennom lovheimla rett.

ALLE VINNERANE:
Bak frå venstre Per Olav Hagen Hallingstad, Amund Bentehaugen, Theodor Bråten, Ola Ulves Flatåker, Amalie Kök, Arne Borge Hesla og Daina Kliknate. Framme frå venstre Marte Medgård Storebråten, Marie Storebraaten, Mari Kaslegard, Ingvill Isungset og Ingrid Røe Gullingsrud. (Foto: PRIVAT)

Her er ungdommar med kreative idear for framtida

Denne veka hadde elevere ved Gol vidaregåande skule innovasjonscamp for å finne idear til framtidige bedrifter.

MONA N. STENSVOLD
mns@hallingdolen.no

Innovasjonscampen utgjorde to av tre dagar av entreprenørskapsveka.

På opningsdagen hadde

elevane foredrag frå inviterde gjester, om næringsliv, ide-utvikling, bedriftsutvikling og media. Onsdag og torsdag jobba dei i lag i grupper, med å finne idear til framtidige bedrifter. Campen vart avslutta med finalar, der det til slutt vart kåra ein vinnar av campen og to andre vinnarar for beste presentasjon og beste innovasjon. Det er fyrste gong det er gjennomført eit slikt opplegg på vi-

deregåande skule i Hallingdal. Målet er å bidra til ein innovasjonskultur i skulen og legge grunnlag for fleire ungdomsbedrifter. Hallingdal er best i klassen for elevbedrift i grunnskulen, men svakast for ungdomsbedrift på vidaregåande skulenivå. Lokalt arbeidsliv treng også innovatørar, anten for å starte nye bedrifter, eller for å bidra til nytenking i eksisterande verksemder, både pri-

vat og offentleg. Det er noko av bakgrunnen for opplegget.

- Korleis føler du deg no?, spurde Trine Sigurdsson frå Ungt Entreprenørskap Buskerud.

- Inspirert, svarte Marte Medgård Storebråten. Ho hadde akkurat fått prisen som vinnar av innovasjonscamp 2019 saman med gruppa si. Dei hadde blant anna ideen «Hinder», ein slags Tinder, berre for

Hallingdal, som skulle kople individuelle behov med lønning-forslag. To andre grupper fekk premiar for beste presentasjon, og beste innovasjon. Ei gruppe kopla lokalbankens behov for å kommunisere med ungdom ved å kople inn spelet Monopol. Marknadssjef i Sparebank 1 Hallingdal Valdres, Espen Karlsen, var så entusiastisk at han nesten lova gruppemedlemmene jobb etterpå.

- Dette er viktig investering i framtida

Torsdag møttest valfags-elevar frå heile Hallingdal på Geilo for å vise fram kva dei har lært.

CAROLINE UTTI
cu@hallingdolen.no

Dei siste sju åra har Ungt Entreprenørskap Buskerud arrangert messedag for valfagselevar på ungdomstrinnet i Hallingdal. Årets utgåve gjekk av stabelen på Vestlia Resort på Geilo torsdag. Der møttest heile 426 elevar på 8.- og 9. trinn frå Ål, Gol, Hol, Hemsedal og Flå.

For sjunde året på rad

Dagen starta med offisiell opning og kulturprogram, før elevane gjekk i gang med å presentere eigne valfag. Det var eit stort spekter av ulike fag som var representert, med alt frå fysiske og visuelle fag til meir «akademiske» fag som forsking og teknologi. I tillegg var det ei storstilt kåring med ulike kategoriar knytt til mellom anna presentasjon, innovasjon, design og sal. Elevar på faget «sal og scene» vart vurdert etter sceneprestasjoner, medan «fysisk aktivitet og helse» heldt instruksjoner i Geilohallen. Elevane på resten av valfaga presenterte arbeida sine på stands. Juryen sat 15 representantar frå det lokale næringslivet i Hallingdal.

Unge idémakarar

Seks juryar delte ut åtte gruppeprisar i tillegg til individuelle prisar for «Beste seljar». Blant dei gjævaste prisane var truleg «Mest innovative idé» og «Beste elevbedrift». Elevbedrifa Fjellis EB stakk av med prisen for beste idé, medan USG EB vart kåra til beste elevbedrift. Både frå Geilo barne- og ungdomsskole. Juryformann Trond Ask-Henriksen i Hallingdal Etableresenter har vore med på messa som observatør og dommar sidan starten. Han er imponert over både

BESTE ELEVBEDRIFT: USG EB (unge spreier glede) frå Geilo. F.v. Ronja Elban Frydenlund, Åsne Furuseth, Tuva Rotegård, Zuzanna Kroliczek, Hanna Marie Auve Ward, Tilda Løvold. Sara Tuft Hamre, Ousama Khushifi og Feven Seyoum var ikkje til stades. (FOTO: PRIVAT)

MEST INNOVATIVE IDÉ: Fjellis EB frå Geilo. F.v. Niamh Kaja Wilson, Anne Linn, Sperrevik Persson, Otilia Ryo-Bergstad og Erle Skogly Lysåker. (FOTO: PRIVAT)

arrangementet og idéane som kom fram.

– Dette lovar godt for framtida. Dei har ikkje berre seg sjølv i fokus, men er derimot oppatt av å skape noko som andre kan ha glede av. Det er kjemperfint å sjå. Og det er kanskje dét som imponerer meg mest, trass i at det ikkje er eit kriterium i konkurransen, seier Ask-Henriksen.

Formar eigen framtid

Han rosar både arbeidet til primus motor Erna Viken Holvik i Ungt Entreprenørskap, og alt det gode arbeidet som blir gjort omkring på skulane i Hallingdal.

– Mange av idéane som kjem fram på messa verkar tryggande for framtida, tenkjer eg. Mange av jobbane desse ungdommane skal ha i framtida er ikkje funne opp enno – men dette er dei med på no. Dessutan veit me at sjansen for å starte eigen

SALSTRIKS: Ulrikke Ytteborg (f.v.) kårar Ronja Xime Wølneberg frå Hemsedal til beste seljar. (FOTO: PRIVAT)

bedrift som vaksen er langt høgare viss ein har jobba med ungdomsbedrift, enn om ein ikkje har gjort det. Arbeidet som blir lagt ned i dette og liknande arrangementet er ei viktig investering i framtida vår.

NES KINO

POKÉMON: DETECTIVE PIKACHU
1 t 44 min • 9 år.
Egnethet: Barn over 9 år/ungdom
Lørdag 11. mai • Kl 1830
Søndag 12. mai • Kl 1830
Billetter kjøpes på
www.hallingbillett.no

Feir 17. mai med oss på Thon Hotel Hallingdal

- 08.00-11.00: Champagnefrokost.
Buffet + 1 glass musserende kr. 199,-
- 11.00-14.00: Salg av smørbrød, kaker, is og kaffe. Godt utvalg.
- 14.00-19.00: Dagens 3-retter for 299,-
  - Potet og purreløksuppe med sprøstekt bacon og urteolje
  - Pannestekt laksefilet med agurksalat, kokte poteter og sandefjordsmør
  - Jordbær med vaniljeis
- 19.00-22.00: Vanlig a la carte

Bordbestilling:
32 08 20 11 / hallingdal@olavthon.no
Vi gleder oss til å se alle i finstasen, og lover å lage god stemning!

For andre henvendelser, ta kontakt eller kom innom. Vi skreddersyr konfirmasjoner, bryllup og andre typer selskaper etter dine behov.

THON
Hotel Hallingdal

ÅL KULTURHUS

AKTUEL - KULTUR

ØYSTEIN SUNDE OG MEGET I SLØYD

Sjølvaste Øystein Sunde skal ut på tur att, og som alltid har han med seg bandet sitt, Meget i sløyd. Dette er noko av det aller beste som er å oppdrive av allsidige bluegrass-musikarar på denne sida av Atlanter'n:

Terje Kinn - banjo, Øystein Fosshagen - fele og mandolin, Knerten Kamfjord - bass og Knut Hem - dobro og perkusjon.

ONS DAG 4. SEPTEMBER
KL. 19:00

AKTUEL - FILMAR

STALKER

KINOPROGRAM

POKÉMON: DETECTIVE PIKACHU

9 ÅR / 1T 44 MIN
LAURDAG 11. MAI..... KL 18:00
SUNDAG 12. MAI..... KL 17:30
TORSdag 16. MAI..... KL 18:00

HAPPY ENDING

LAURDAG 11. MAI..... 1T 36 MIN
KL 18:30

STALKER

15 ÅR / 1T 38 MIN
LAURDAG 11. MAI..... KL 20:00
ONS DAG 15. MAI..... KL 20:30
TORSdag 16. MAI..... KL 20:00

THE CURSE OF LA LLORONA

15 ÅR / 1T 33 MIN
LAURDAG 11. MAI..... KL 20:30
TORSdag 16. MAI..... KL 20:30

DET FLYVENDE TEPPET

ALLE / 1T 21 MIN
SUNDAG 12. MAI..... KL 17:00
ONS DAG 15. MAI..... KL 18:00

THE HUSTLE

ALLE / 1T 33 MIN
SUNDAG 12. MAI..... KL 19:00

BABYKINO: MÅNDAG 13. MAI

KL 12:00

TORSdag 16. MAI

KL 18:30

AVENGERS: ENDGAME

12 ÅR / 3T 02 MIN
SUNDAG 12. MAI..... KL 19:30
ONS DAG 15. MAI..... KL 19:45

BRITT-MARIE VAR HER

ALLE / 1T 36 MIN
ONS DAG 15. MAI..... KL 18:30

RIVE-ROLF KRÆSJER INTERNETT

6 ÅR / 1T 52 MIN
GRATIS 17. MAI-KINO..... KL 17:30

THE HATE U GIVE

12 ÅR / 2T 12 MIN
GRATIS 17. MAI-KINO..... KL 19:30

KULTURPROGRAM

Folkemusikkveka

23.-26. MAI
ONSDAG 5. JUNI KL. 1500-2100
ONSDAG 4. SEPTEMBER KL. 1900
FREDAG 20. SEPTEMBER KL. 1800
MÅNDAG 21. OKTOBER KL. 1900
FREDAG 25. OKTOBER KL. 2000

HALLING
BILLETTER.no

WWW.AAL.KULTURHUS.NO

RADIO HALLINGDAL

PROGRAMOVERSIKT

LAURDAG 11.05.
KL. 06.00 Musikk og nyhende

SUNDAG 12.05.
KL. 06.00 Musikk og nyhende

MÅNDAG 13.05.
KL. 06.00 Musikk og nyhende
KL. 09.00 Fredagsmagasinet, reprise

Dei sikra seg wildcard

■ Hallingdal stiller med to finalistar i idékonkurranse ■ Klare for Drammen

Både smarte søppel-dunkar og vinddrive mobilladar fengja juryen. Hallingdal stiller dermed med to finalistar i årets Innovation Camp.

LINE SANDVIK
ls@hallingdolen.no

Poeng for innsamla søppel i smarte søppelkasser. Der det blir registrert kor mykje du sorterer og kastar. Og scoren din kjem opp på ein app. Denne ideen er det elevar på Flå ungdomsskole som har kome med i konkurransen Innovation camp 2018-19. Ungt entreprenørskap Buskerud inviterte for 15. gong alle elevane i 9. klasse til å vere med og utvikle smarte idear. I siste heatet før finalen fekk også ein trio hemsedalsjenter med vinddrivne mobiladar sjansen. Elevbedriften Grønn Strøm fekk wildcard til finalen.

Kreativ ungdom

Kreative unge hovud frå fem klassar på 9. trinn i Hallingdal gjekk vidare etter mellomrunden i Hønefoss i november. No er det avgjort at to av desse skal til fylkesfinalen i Drammen 13. februar.

Gjennom kreative prosesser skal elevane oppdage utfordringar i lokalsamfunnet. Og skape innovative løysingar, lage modellar og presentere ideane gjennom ei elevbedrift. Innovation Camp dekker fleire kompetanseområd. Både utdanningsval, valfag, norsk, matematikk, naturfag, mat og helse, samfunnsfag, arbeidslivsfag og kunst og handverk er representert. Programmet gir trening i å jobbe kreativt og gir

innsyn i korleis ideutvikling og oppstart av bedrift går føre seg.

Innovation Camp går gjennom fleire rundar. I oktober var det skulerundar der elevane fekk besøk av ein gründer, det blir halde kreativt verkstad og til slutt blir elevbedrifta presentert for ein lokal jury og vinnargrupper blir kåra. Så kjem ein tre-firre regionale mellomrundar med ideutvikling og kurs, samt kåring av finalegrupper.

Under finalen er det i år 20 lag som skal presentere ideen sin på ein stand. No er det ein jury frå næringslivet som skal kåre vinnarar i fleire kategoriar.

Fem bedrifter

Til mellomrunden i Hønefoss kom til saman fem elevbedrifter frå Hallingdal. I tillegg til Pollution World og Grønn Strøm, var elevbedriften Freedog, El-spark og S. S. A representert.

Freedog er eit belte med skinne - til hjelp for hundeeigarar. Geilingane Sondre Slettemark, Nora Berg Tafjord og Leah T.F. Borgen kom med denne ideen. Utstyr for å lage sparken om til ein el-spark, er det Jermund K. Verpe, Knut Olav Grøtt, Sindre Julian Rue og Stian Kleven frå Geilo som kom på. Medan sjølv-strammande skisko er det hemsedølene Alfons Sjøgren, Halvar Lien, Flynn Aron Amm og Amir A.F. Farhini som er hjernane bak.

Bak Pollution World frå Flå står Fredrik A. Ekeren, Nora Frydenlund, Emilie K. Kaspersen og Jelle Peter-Alex Wennemers. Dei har ideen om ein app knytt til smarte søppeldunkar som registrerer kor mykje du sorterer og kastar. Pollution World EB fekk finaleplass av juryen i Hønefoss.

Wildcard

Men Ungt Entreprenørskap

▲ FEKK WILDCARD: Kristine Markegård (f.v.), Maria Bu-Ruym og Elvira Gomez Snerte frå Hemsedal har ideen om grøn strøm gjennom ein vinddriven telefonladar. (Foto: MARIT VIKO, UNGT ENTREPENØRSKAP BUSKERUD)

► TIL FINALEN: Gjennom elevbedriften Pollution World, har Fredrik A. Ekeren, Nora Frydenlund, Emilie K. Kaspersen og Jelle Peter-Alex Wennemers frå Flå ideen om utvikling av ein app knytt til smarte søppeldunkar som registrerer kor mykje du sorterer og kastar.

har bestemt seg for å gi Grønn Strøm EB frå Hemsedal wildcard til finalen. Kristine Markegård, Maria Bu-Ruym og Elvira Gomez Snerte sin ide om grøn strøm gjennom ein vinddriven telefonladar fengja.

- Dei hadde ein veldig god idé

og ein veldig fin presentasjon i Hønefoss. Dei hadde laga ein prototype og hadde kome langt i prosessen. Fem gjekk vidare derifrå, og Grønn Strøm stod og vippa, men fall akkurat utanfor. Så var det to mellomrundar i Mjøndalen. Me sat då att

med 19 lag og hadde tenkt å ha 20. Frå Hønefoss hadde me fem lag, med høve til å sende seks bidrag til finalen. Så ein kollega av meg vart samd i at Grønn Strøm kunne få vere med, fortel Erna Viken Holvik frå Ungt Entreprenørskap Buskerud.

Abonnementsprisar 2019

Totalabonnement

12 mnd	kr 2429,-
6 mnd	kr 1329,-
3 mnd	kr 689,-
1 mnd	kr 199,- *

Nettabonnement

kr 2199,-
kr 1219,-
kr 619,-
kr 179,- *

Papirfaktura kr 35,-

Ved spørsmål, ta kontakt med vårt kundesenter på tlf. 32 08 65 00.

NO MED TILGANG TIL
DIGITALT ARKIV FRÅ 1936.

* Gjelder avtalegiro og betalingskort

BEST I BUSKERUD: Geilo barne- og ungdomsskole er kåra til årets beste entreprenørskapsskole i fylket. (FOTO: ARKIV)

Skulen fekk heider

Geilo barne- og ungdomsskole er kåra til «Årets entreprenørskapsskole» i Buskerud.

CAROLINE UTTI
cu@hallingdolen.no

– Me har ein rådgjevar som har jobba lenge og målretta med dette, og

som er veldig engasjert. Heile kollegiet er positivt innstilt til arbeidet og har sett moglegheitene. Å få ein pris for det er veldig flott, seier Hilde Sletta Solhaug, rektor ved Geilo barne- og ungdomsskole.

Storskulen på Geilo har kring 70 tilsette og 400 elevar delt på 1.-10. trinn. Sjølv prisene på 50.000 kroner blir delt ut at Buskerud fylkeskom-

mune, i samarbeid med Ungt Entreprenørskap i Buskerud.

– Me har eit veldig bra samarbeid med næringslivet lokalt, dei er veldig positive og stiller alltid opp. Me hadde faktisk entreprenørskapscamp seinast på torsdag, seier rektoren.

Jobbar systematisk

Det var politikarane i

hovudutval for miljø, innovasjon og næring i fylkeskommunen som stod for prisutdelinga onsdag ettermiddag.

– Dette er ein velfortent siger for Geilo barne- og ungdomsskole som har jobba iherdig og systematisk med å lyfte entreprenørskap inn i skulekvardagen, seier leiar av hovudutvalet, Hanne Lisa Matt (MDG). – Me

ynskjer å lyfte fram skular som systematisk brukar entreprenørskap som ein metode i undervisninga, legg ho til.

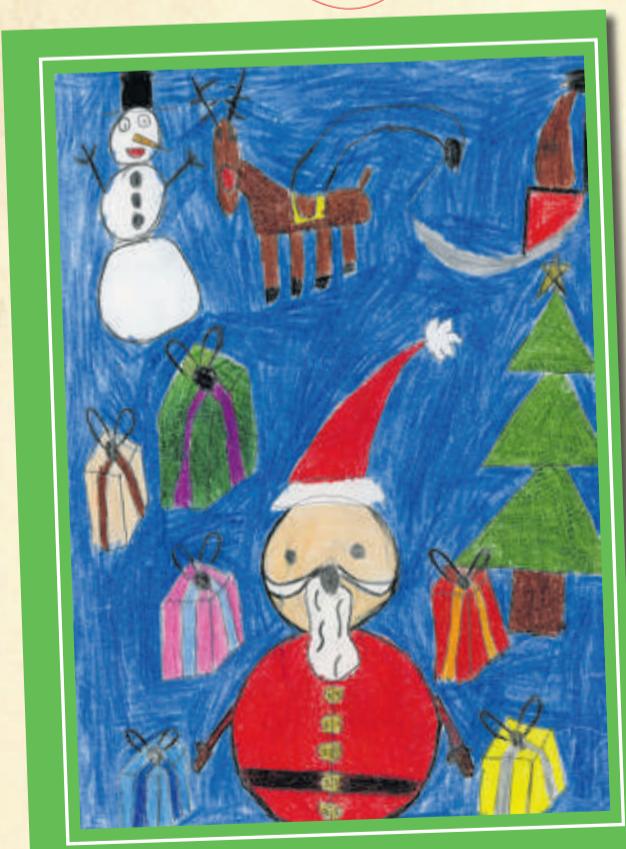
- Verdig vinnar

Matt får støtte frå Erlend Eggen, dagleg leiar i Ungt Entreprenørskap i Buskerud.

– Geilo er ein verdig vinnar i år. Dei har lenge hatt eit systematisk sam-

arbeid med lokalt arbeids- og næringsliv, seier Eggen. – Skulen er opptatt av tverrfaglegheit, og brukar lokal-samfunnet som læringsarena – eit godt døme på ein entreprenørskaps-skule, legg han til. I fjar var det Lier vidaregåande skole som stakk av med sigeren som fylkets beste entreprenørskaps-skule.

Vil DU teikne Hallingdølens julekort 2018?

Teikna av Anton Ivo Zbierzchowski, 8 år, Hemsedal

Vinner av julekortkonkurransen 2017 var Anton Zbierzchowski, 8 år, frå Hemsedal, med denne fine teikninga.

Hallingdølen inviterer born i alderen 7 – 10 år til teiknerekonkurranse.

Vinnaren vil få si teikning som motiv på Hallingdølens julekort 2018.
Den vil bli premiert med kr. 1000,-.

Innleveringsfrist for teikninga er fredag 30. november

Dei ferdige julekorta vil bli 18 cm høge og 13 cm breie.
Teikninga må teiknast på høgkant.

Vinnaren vil bli presentert i Hallingdølen **laurdag 22. desember**.

Konkurransebidrag kan sendast til Hallingdølen på postmottak@hallingdolen.no eller med post til Hallingdølen, Sundrevegen 79, 3570 Ål.

Du kan også gjerne kome innom avishuset med teikninga.

Merk innleveringa med **«Julekortkonkurransen 2018»**.

Me ser fram til å ta i mot mange stemningsfulle forslag.

Hallingdølen